

Til Stortingets utdannings- og forskningskomite

Teknas innspill til statsbudsjettet 2027

Tekna er fagforeningen for over 120 000 naturvitere, teknologer og studenter. Våre medlemmer har høyere utdanning og representerer viktige kunnskapsmiljøer i Norge. Våre medlemmer bidrar med kunnskap, forskning og teknologi til en mer bærekraftig verden.

Forskningspolitisk forlik

Det er urovekkende signaler fra flere partier at man ikke ønsker en klar prioritering av Horisont-budsjettet i 2028.

Det jobbes i Brussel mot en betydelig satsning for å møte den ambisiøse planen for forskning i neste programperiode. Det vil bli et behov for et betydelig forskningsløft for å kunne nyttiggjøre oss ordningen. Kontingenten vil måtte økes når man foreslår å nesten doble Horisont-budsjettet i neste periode.

Tekna ber komiteen samle seg allerede nå om å understreke betydningen av det europeiske forskningssamarbeidet.

For å sikre Norges posisjon som en kunnskapsnasjon og muligheter til å hente hjem EU-midler, må investeringene i forskning og utvikling (FoU) styrkes betydelig.

Et forskningsløft er nødvendig for å styrke sentrale ordninger i Norges forskningsråd. Innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN), nærings-ph.d. og FRIPRO er blant virkemidlene som bidrar til kunnskapsutvikling, innovasjon og økt konkurransekraft. Samtidig er dette ordninger hvor etterspørselen og kvaliteten på søknadene overstiger tilgjengelige midler. Økte FoU-investeringer er derfor nødvendig for å realisere mer av forskningspotensialet i både næringsliv og forskningssektor.

Vi ser en realnedgang på 1,1 prosent i regjeringens budsjettforslag for 2027. Selv om nedgangen begrunnes med tekniske årsaker, er dette et svakt forskningsbudsjett. Foreløpige anslag viser at FoU-bevilgningenes andel av samlet statsbudsjettet for 2027 er 3,37 prosent (i 2026 var andelen 3,52). Det er det laveste nivået siden 2005. Regjeringen har et mål om at FoU-bevilgningene i statsbudsjettet skal utgjøre 1 prosent av BNP, men i årets forslag er andelen nede i 0,88 prosent.

Vi ser at de nye initiativene innen forskning finansieres gjennom omprioriteringer på Kunnskapsdepartementets eget budsjett. I tillegg ser vi at FoU går ned i flere departementer, i en tid der vi trenger en felles satsing på tvers av departementer og sektorer.

Tekna mener at offentlig finansiering av FoU må økes til minst 1,25 prosent av BNP innen 2030 og ber Stortinget trappe opp til 1 prosent i budsjettet for 2027.

Risikokapital og tidligfaseinvesteringer under Investinor (kap. 952, post 50)

Investinor spiller en viktig rolle i å mobilisere privat kapital til oppstarts- og vekstselskaper i markeder hvor risikoen er høy og kapitaltilgangen begrenset. Investinors investeringer bidrar også til å utløse privat kapital. Særlig innen teknologiutvikling og forskningsintensive næringer er tilgangen på risikokapital avgjørende for at nye løsninger skal kunne kommersialiseres og skape arbeidsplasser og verdier i Norge.

Tilgangen på risikokapital er svakere i Norge enn i våre nordiske naboland. Ventureinvesteringene i Norge utgjør om lag 0,04 prosent av BNP, mot 0,11-0,14 prosent i Danmark, Sverige og Finland. Norge ligger dermed på om lag en tredel av nivået i de øvrige nordiske landene. Dette understreker behovet for virkemidler som kan mobilisere mer privat kapital til innovative vekstbedrifter.

Det er derfor positivt at regjeringen legger til rette for at Investinor kan gjenbruke kapital fra tidligere investeringer til nye investeringer i norske oppstarts- og vekstselskaper.

Tekna støtter regjeringens forslag om å legge til rette for gjenbruk av kapital i Investinor og ber Stortinget slutte seg til forslaget.

Kommentar til kompetansebudsjettet – grunnfinansiering i UH (kap. 260, post 50)

Tekna mener kompetansebudsjettet burde ha vært utviklet i samarbeide med institusjonene. Vi er enige i de underliggende hensyn som man skal ta i tildelingen av midler til utdanningsinstitusjonene kan bli adressert i et kompetansebudsjett, men advarer mot å årlig styre sektorens kapasitet og fordeling basert på de omtalte indikatorene.

Tekna er enig i at teknologi og realfag er fagområder det må satses på, men vi stiller oss noe undrende til at det er de treårige-ingeniørutdanningene som alene skal prioriteres.

Vi har stort behov for avansert STEM-kompetanse som eksempelvis kybernetikk, informatikk, fysikk, kjemi, geoteknologi og bioteknologi. Disse masterstudiene er dyre å drifte og har i stor grad rekruttert studenter, doktorgradskandidater og vitenskapelig ansatte fra andre land. Det er behov for å styrke de lange STEM-utdanningene og sette inn tiltak for økt rekruttering til disse fagområdene.

Tekna mener den foreslåtte satsningen på kr. 120 mill. kr til rekruttering og kvalitet må fordeles mellom bachelor- og masterutdanningene innen STEM-fagene.

Realfagssatsning (kap 226 post 63)

Tekna viser til at regjeringen jobber med en strategi for realfag og teknologi som skal lanseres i 2027. Tekna mener et tiltak i strategien må være økt systematisk bruk av eksterne læringsarenaer, som Vitensentre, Newtonrom, realfagsrom og skolelaboratoriene ved universitetene.

Tekna ber Stortinget utvide tilskuddsordningen kommunene kan søke om midler fra til tiltak for å styrke barn og unges kompetanse i realfag med 50 mill. kr, herunder for å sikre at flere kan nyttiggjøre seg av eksterne læringsarenaer som realfagsrom, Vitensentre og Newtonrom.

Ordningen må omfatte fylkeskommunene slik at det kan søkes midler til å gi elever og lærere i videregående skole mulighet å benytte seg av tilbudene i skolelaboratoriene.

Etter- og videreutdanning (kap 226, post 22)

Det haster med tiltak for å beholde gode faglærere i realfag i skolen. Teknas undersøkelse blant våre 800 realfagslektorer i skolen viser at nærmere 40 prosent vurderer å slutte innen 5 år. Det er betydelig nedgang i søkning til lektorutdanningene, særlig innen realfag. Det betyr at vi om kort tid står i en alvorlig lærerkrise innen realfag i videregående skole. Andelen som velger fordypning i naturfag i grunnskolelærerutdanningene er lav, og manglende lovfesting av krav til fordypning i naturfag i 1-7 klasse, bidrar ikke til økt interesse. Det haster derfor med tiltak for å sikre at vi beholder flere realfagslærere i skolen. Et godt tilbud om faglig utvikling i realfagene gjennom etter- og videreutdanning må styrkes betydelig. Tilbudet om etter- og videreutdanning må også gis til lærere som oppfyller kompetansekravene.

Tekna ber Stortinget be regjeringen endre system for kompetanse- og karriereutvikling (SKK) og gjenopprette en særskilt pott for faglæreres kompetanseutvikling, herunder også for lærere som oppfyller de lovfestede kompetansekravene. Ordningen må styrkes for realfagslærere.

Skolebøker (kap. 226, post 62)

Tekna viser til at Kunnskapsdepartementet har sendt forslag til krav om at trykte læremidler skal være tilgjengelig i grunnskolen på høring tidligere i høst.

Tekna ber Stortinget om at midlene økes og utvides til å gjelde fylkeskommunene slik at fysiske bøker blir tilgjengelig for elever i hele utdanningsløpet.

Jenter og Teknologi (kap. 351, post 70)

Jenter og Teknologi får midler over kap. 351, post 70 på Kultur- og likestillingsdepartementets budsjettforslag. I forslaget til statsbudsjett er Jenter og Teknologi foreslått ikke videreført i 2027. Økt rekruttering til STEM-fagene er avgjørende for å tette kompetansegapet i arbeidsmarkedet, styrke produktiviteten, og for grønn og digital omstilling. Uten tilskuddet vil alle aktiviteter i regi av *Jenter og teknologi* opphøre fra 2027. Tekna (sammen med NHO og NITO) mener at bevilgningen til *Jenter og teknologi* må videreføres, både i lys av likestillingsstrategien, men ikke minst som et tiltak i regjeringens satsning på realfag og teknologi.

Tekna ber Stortinget reversere kuttet til Jenter og Teknologi.